

Helmuth Vetter, Grundriss Heidegger. Ein Handbuch zu Leben und Werk

Kordić, Ivan

Source / Izvornik: **Prolegomena : Časopis za filozofiju, 2014, 13, 211 - 218**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:261:057734>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute of Philosophy](#)

Helmuth Vetter, *Grundriss Heidegger. Ein Handbuch zu Leben und Werk* (Hamburg: Felix Meiner Verlag, 2014), 560 str.

Ovdje ću prikazati najnoviju knjigu austrijskog filozofa Helmutha Vettera, profesora emeritusa na Sveučilištu u Beču, rođenoga 1942. godine u Bratislavi. On se desetljećima sustavno bavi hermeneutikom, fenomenologijom, metafizikom i antičkom filozofijom. Objavio je pet autorskih knjiga, preko devedeset znanstvenih članaka, stotine recenzija i stručnih članaka u leksikonima, organizirao i svojim priložima sudjelovao u brojnim izdanjima knjiga i časopisa, a objavio je i *Rječnik fenomenoloških pojmova* (*Wörterbuch der phänomenologischen Begriffe*), koji se već smatra klasičnim.

Ovo najnovije Vetterovo djelo, *Temeljne naznake o Heideggeru. Priručnik o životu i djelu*, uvod je u život i djelo Martina Heideggera, donosi temeljne crte njegova mišljenja i pisanog izraza, a ujedno je i iscrpni leksikon pojmova iz cjeline ovoga mišljenja. A sastavljeno je od četiri dijela.

U prvom dijelu, pod naslovom “Pregled”, autor nudi opsežni, iscrpni i sustavni prikaz Heideggerova mišljenja, a započinje “Uvodom” u kojem razjašnjava činjenicu da je feiburški filozof svoje “Sveukupno izdanje” (*Gesamtausgabe*) – koje izlazi od 1975. godine, a planirano je u 102 sveska, od kojih je do sada izišlo 88, čiji opseg iznosi oko 30 000 stranica – sam stavio pod moto “Putevi, ne djela” (*Wege, nicht Werke*). A ovome treba dodati i brojna pojedinačna izdanja i sveske s objavljenom korespondencijom. Navedeni moto u sebi pak krije duboki smisao njegova poimanja filozofije uopće. Ona, naime, za njega ne može biti shvaćena kao mišljenje na osnovi kojega nastaju zaokružena djela, misaoni ili čak filozofijski ideološko-dogmatski sustavi, nego uvijek novo putovanje prema mišljenju koje je uvijek vremenito i ograničeno, budući da je i filozof kao čovjek i vremenit i ograničen. Pritom “predmet”, zapravo stvar mišljenja, svoje obrise i njihovo nadilaženje nalazi u susretu s onim što je bitna stvar mišljenja, a to je na prvom mjestu bitak kao takav. A tako shvaćeni bitak nije samo stvar aktualnosti, nego je i stvar susreta s povijesnim bitkom i njegovim poimanjem koje se na različite načine i na različitim razinama očitovalo i u klasičnoj metafizici kao ontoteologiji. No, da bi to očitovanje u najvećoj mogućoj mjeri odražavalo ono što jest, mislilac se, prema Heideggeru, treba služiti fenomenološkom metodom koja dovodi do uvida da ni u povijesnom ni u aktualnom smislu nije ni moguće ni potrebno izbjeći hermeneutički krug, svojevrsno prethodno razumijevanje onoga što treba razumjeti. Taj krug, dakako, nije nikakav *circulus vitiosus*. A u “Uvodu” autor upozorava i na činjenicu da Heideggerovo mišljenje ima svoje specifičnosti koje ga ponekad čine nepristupačnim, koje njegovoj recepciji stavljaju znatne zapreke, stoje na putu njegovu razumijevanju i pozivaju na

stalno i sustavno traganje za pravom riječi da bi se istinski kazivao bitak i da bi se to kazivanje moglo što primjerenije razumjeti.

Nakon "Uvoda" autor u osam poglavlja (A–H) nastoji učiniti vidljivom jedinstvenu cjelinu Heideggerova mišljenja, pri čemu numerirani paragrafi uglavnom slijede kronološki tijek toga mišljenja. Tu su obrađene teme pod naslovima: "Bitak", "Svijet i bitak", "Tubitak i bitak", "Obrat prema bitku", "Bitak i Ništa", "Događaj i bitak", "Rad na bitku", "Kuća bitka", a na kraju su dodana i četiri ekskursa.

U poglavlju "Bitak" autor predstavlja Heideggerovo poimanje bitka u njegovim ranim spisima u koje spadaju prvi objavljeni radovi koji se uglavnom naslanjaju na tradicionalno poimanje filozofije, kao i radovi koji pokazuju tragove prvih poticaja vlastitom razmišljanju, a koje mu se osobito nametalo pri studiranju spisa filozofa Franza Brentana, povjesničara umjetnosti Wilehlma Vögea i teologa Carla Braiga. U ovom poglavlju tematizirani su i njegovi radovi za postizanje akademskih stupnjeva na Sveučilištu u Freiburgu: disertacija koja za temu ima psihologizam koji on promatra u kontekstu Husserlove fenomenologije, habilitacijski spis koji se bavi značenjima i kategorijama, te habilitacijsko predavanje koje nosi za njegovo daljnje mišljenje znakovit naslov "Vrijeme i povijest".

U poglavlju "Svijet i bitak" Vetter tematizira već poodmaklo Heideggerovo promišljanje hermeneutike faktičnosti i pitanje destrukcije metafizike. Navodeći ova glavna područja njegove filozofijske preokupacije i na osnovi nje nastale spise u godinama neposredno nakon Drugog svjetskog rata, autor ističe njegovu ranu nelagodu s obzirom na poimanje znanosti, svjetonazora i filozofije, budući da su njihovi pojmovi, prema njemu, rabljeni nejasno i neizloženo, tako da je uvijek nanovo nastajala zbrka oko njihova značenja. On je, naime, postupno uviđao problematičnost znanosti, znanstvenih sustava i svjetonazora i njihovog identificiranja s filozofijom, što ga je sve više poticalo na "skok" u svijet faktične svakodnevnice. Pritom mu je od pomoći bilo i njegovo teološko znanje koje mu je nudilo poznavanje i ranokršćanskog životnog iskustva koje ga je navelo na razmišljanje o budućnosti kao primarnoj vremenskoj dimenziji, kao i o ruinantnosti, propadnutosti, konačnosti ljudskog postojanja i s time povezane nužnosti zaranjanja u svakodnevnu faktičnost na osnovi koje se to postojanje može autentičnije iskušavati. A sve to vodilo je i do uvida u nesigurnost spoznaje i čvrstog definiranja istine zbog čega ju je trebalo tražiti u svojevrsnoj otvorenosti "formalnog upućivanja" kao poticaja na uvijek otvoreno traganje za smislom onoga što jest.

Ovdje se, dakle, *in nuce* radi o svim temama kasnijeg i kasnog Heideggerova mišljenja. Stoga je u ovom poglavlju riječ i o jednoj od središnjih tema njegova filozofiranja, o destrukciji metafizike i njezinoj zadaći kao promišljanju i povijesti filozofije i filozofije kao takve sa stajališta bivstveno-povijesnog

mišljenja iz drugoga početka. A za to mu je neophodno uvijek nanovo podsjećati na Platonovo utemeljenje metafizike, koje kulminira u ideji dobra, a kojemu on ne odriče veliko značenje za svako filozofijsko mišljenje od antike do danas. No, on ne zaboravlja ni metafiziku i njezinu povijest kao platonizam koji u različitim varijacijama zaboravlja i Platona i bitak kao takav, za što odgovornost, prema njemu, snosi i Platon, i to prije svega zbog svog razmišljanja o ideji, o izgledu kao temelju svakog mišljenja koje se previše veže za ljudsko "viđenje" onoga što jest. U ovom kontekstu Heidegger tematizira i Aristotelov pojam *ousia* kao temeljni pojam filozofije, koji je od svoje ukorijenjenosti u predfilozofijskom razumijevanju onoga što jest postao filozofijski termin. A time se pomalo zamagljuje njegov temeljni smisao i promiče zaborav bitka, pri čemu "proizvođenje" (*poiesis*) kao djelovanje postaje horizont njegova razumijevanja, što je za metafiziku i za njezino samorazumijevanje imalo velike posljedice osobito u kontekstu novovjekovnog zaborava bitka. Stoga pri destrukciji metafizike, koja bi trebala voditi prema fenomenološkom uvidu u ono što jest, Heidegger ne može mimoći ni njezin novovjekovni obris kod Descartesa kod kojega u središtu stoje metoda spoznaje i istina kao sigurnost onoga "Ja" kao temelja na kojem se gradi dominacija subjektiviteta i objektiviteta nad bitkom. Pritom kao privremeni završetak Vetterova razmišljanja o Heideggerovom poimanju destrukcije metafizike služi i tematiziranje Leibnizova tumačenja bitka kao monade, i to u kontekstu njegova razumijevanja univerzalnosti logike i shvaćanja supstancije kao monade. Dakako, Vetter ovdje uvijek slijedi Heideggerovu obradbu navedenih tema, pri čemu znalački koristi njegove izvorne spise, ali i spise mislilaca koje ovaj "destruira", pri čemu uvijek na umu valja imati činjenicu da se ne radi ni o kakvoj destrukciji, nego o najboljoj mogućoj rekonstrukciji njihova mišljenja, da bi ono i u modernom vremenu moglo služiti kao poticaj za ozbiljan susret s bitkom.

Poglavlje s naslovom "Tubitak i bitak" u središte pozornosti stavlja sve bitne teme Heideggerova prvog glavnog djela *Bitak i vrijeme*, pri čemu autor zbog razjašnjenja, ilustracije ili produbljenja iznesene problematike koristi i njegove druge spise. No on već na početku jasno naznačuje, predstavljajući cjelokupni plan i cilj ovoga djela, da ono temeljito analizira tubitak i njegovu vremenitost, što čini okosnicu svih njegovih drugih i daljnjih razmišljanja u njemu, ali i svega njegova kasnijeg i kasnog mišljenja, koliko god se nerijetko govorilo o tome da je "obrat" svojevrsno napuštanje pozicije prvog glavnog djela. Pritom Vetter naglašava da je tema *Bitka i vremena* prije svega smisao bitka, a ne dogme metafizičke predaje, zbog čega posebno tematizira ontičku, ontološku i ontičko-ontološku usmjerenost tubitka kao mjesta iskustva, razumijevanja i filozofijskog tematiziranja bitka. A za ovu fundamentalno-ontološku analizu tubitka i njegove vremenosti u cilju tematiziranja vremena kao smisla, horizonta bitka, za Heideggera je odlučujuća metoda fenomenologija koja u sebi sadrži i fenomen, a glavni fenomen je bitak, i logos, koji je prije

svoga mišljenje, odnosno razumijevanje bitka. Pritom i hermeneutika u njezinim različitim varijacijama dobiva fenomenološku i univerzalno-filozofijsku dimenziju metode razumijevanja smisla bitka, što sa sobom nosi i produbljenje destrukcije tradicionalne metafizike. A budući da ovdje u središtu pozornosti stoji bitak, a ne svijest, razumljivo je da je došlo do svojevrsnog misaonog “razlaza” između Heideggera i Husserla, do dva različita poimanja fenomenologije. Naime, za Husserla je glavni fenomen njegova promišljanja svijest, a za Heideggera bitak. Stoga se kod Heideggera, pogotovo u *Bitku i vremenu*, prioritetno radi o filozofiji kao univerzalnoj fenomenološkoj ontologiji, a kod njegova učitelja o filozofiji svijesti, koliko god on kasnije razmišljao i o filozofiji svijeta života. A upravo je svijet života ono što Heidegger pokušava razumijevati na novi, fenomenološko-hermeneutički način. Zbog toga i govori o svakodnevnom tubitku i njegovim konstitutivnim elementima, “egzistencijalijama”. Pritom je tubitak shvaćen kao “bitak-u-svijetu”, koji nije ne prvom mjestu svijest o predmetima u svijetu nego ophođenje sa svijetom kao “okolišem”, “briga” o njemu u smislu priručnosti “stvari”, a ne njihova objektiviranja kao predmeta.

Stoga Vetter u ovom kontekstu nastoji prije svega razjasniti Heideggerovo razumijevanje egzistencijala faktičnosti tubitka, njegove “nađenosti” (*Befindlichkeit*) prije svake svijesti o tome, faktičnosti koja je bitan element čovjekova razumijevajućeg egzistiranja koje u sebi sadrži svojevrsnu predstrukturu, preduvjerene koje nije samo stvar svijesti nego i “osjećaja” (kako se također može razumjeti “nađenost”) koji je dan i zadan prije svakog njegova objektiviranja i eventualnog definiranja. Razumijevajuće pak artikuliranje događa se kao “govor” koji je temelj jezika koji je upućen na slušanje i na šutnju, da bi uopće mogao biti artikuliran kao nešto što omogućuje razumijevanje. A za egzistirajuće bivstvovanje pritom je konstitutivan i “subitak”, tubitak drugih, drugi čovjek u njegovoj tjelesnosti i spolnosti, u njegovoj drukčijosti, da bi uopće bila moguća briga kao vlastito egzistiranje i briga za drugoga kao egzistirajućega. Pritom je čovjek kao tubitak, kao mjesto objave bitka, kao mjesto koje bitak prožima, koje je na neki način “dio” bitka, prije svega obilježen površnim govorkanjem, radoznalošću, dvoznačnošću i upućenošću na ono “se” (*man*) javne neodređenosti, površnosti, što nije nikakva moralno-pejorativna kvalifikacija, nego jednostavna činjenica čovjekova postojanja. A tek u tjeskobi kao brizi bivstvovanja u svijetu čovjek se može “osloboditi” površnosti i suočiti se sa svojim tubitkom u cjelini i s bitkom kao takvim, koji nije na prvom mjestu biće koje je moguće spoznavati, nego bitak koji je moguće razumijevati i u njegovoj objavljenosti i u njegovoj tajnovitosti i u njegovoj zagonetnosti.

Ovim se Vetter primiče tematiziranju Heideggerova poimanja “autentične egzistencije” koja se živi i razumijeva u ozračju zagonetnosti rođenja, a još više zagonetnosti i važnosti smrti kao temeljnog egzistencijala tubitka koji

je “bitak za smrt”. No, pritom se ne radi ni o kakvom “zastrašivanju” čovjeka pred neminovnošću smrti, nego o činjenici da se njegov bitak ne samo događa između života i smrti nego da su u svakom “trenutku” čovjekova postojanja prisutni i rođenje i smrt kao njegovi konstitutivni elementi. A za iskustvo ove i ovakve stvarnosti potrebno je “osjetiti”, iskusiti “zov savjesti” kao prihvaćanje činjenice “dugovanja” (*Schuld*) vlastitog postojanja ne samom sebi u smislu pretjeranog i neutemeljenog novovjekovnog subjektivističkog objektiviranja, nego bitku kao takvom koji se nudi čovjekovu tubitku. To također znači da je bitak tubitka, bit čovjekova egzistiranja, obilježen, prožet vremenitošću i povijesnošću, koje su ekstatične u smislu sve tri vremenske dimenzije u jednom trenutku, a ne u smislu aristoteličkog i od cijele filozofijske tradicije preuzetog vulgarnog razumijevanja vremena i njegova brojenja kao pokreta prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, što zapravo predstavlja neautentično poimanje i razumijevanje vremena. Stoga Vetter u ovom kontekstu smatra potrebnim istaknuti i Heideggerovo promišljanje Kantove filozofije i njegova poimanja vremena kao forme zora, koja je zapravo forma onoga “ja-mislim”. Jer, iako je Kant na svoj način osjetio potrebu za drukčijim, izvornijim razumijevanjem vremena, on se, prema Heideggeru, nije mogao oteti novovjekovnom subjektivizmu u smislu koncentriranja filozofiranja u čovjekovu subjektu koji želi odrediti bit i smisao svega što jest, pa onda i zorova prostora i vremena, te na osnovi toga svime ovladati.

U poglavlju pod naslovom “Obrat prema bitku” Vetter objašnjava sadržaj i značenje Heideggerova “obrata”, i to iz cjeline njegova mišljenja, pri čemu mu kao temelj i izvorište služe njegovi *Prinosi filozofiji*. Pritom na prvom mjestu s pravom stoji promišljanje pitanja istine kao slaganja iskaza sa stvarima, klasične teorije adekvacije, i njegova poimanja istine kao “bivstvovanja” (*Wesen*) u smislu njezina događanja, što vodi i prema propitivanju cjelokupne problematike povezane s razumijevanjem istine kao “neskrivenosti” i uvida u istinu kao “ne-istinu” u smislu činjenice da bitak, stvarnost, čovjeku nikad nije potpuno otkriven, budući da je s otkrivenošću uvijek bitno povezana skrivenost, s istinom neistina, odnosno zagonetnost i tajnovitost onoga što jest, koliko god čovjek znao ili mislio da zna što i kako jest. U pitanje ove zagonetnosti i tajnovitosti Vetter uključuje i Heideggerovo promišljanje Schellingova govora o slobodi i zlu kao činjenicama bitka u kontekstu “temelja”, odnosno “netemelja” i “egzistencije”, koji nužno pripadaju sustavu filozofije, odnosno filozofiji koja hoće misliti bitak u njegovoj cjelini. A ovdje se dosljednim čini i postavljanje pitanja Heideggerova poimanja umjetnosti i pjesništva kao mjesta naslućivanja istine bitka, koja se javlja u “svađi” neba i zemlje, otvorenosti i zatvorenosti, neskrivenosti i skrivenosti bitka, što svoj izraz, prema Heideggeru, u najvećoj mogućoj mjeri nalazi u Hölderlinovu pjesništvu. Na ovom tragu je i Vetterovo tematiziranje Heideggerova govora o “koraku natrag prema izvornim misliocima”, predsokratovcima Anaksimandru, Par-

menu i Heraklitu, koji su za njega izvorni prije svega zbog toga što su u čuđenju i divljenju neposredno iskušavali ono što jest i izvorno ga kazivali, što se ne može reći za kasnije mislioce koji su ga u velikoj mjeri zaboravili, zbog čega je i potrebna destrukcija metafizike i nastojanje oko izvornog, "početnog mišljenja" u kojem će čovjek dopustiti da mu se bitak kao takav pokaže, a ne da on filozofiranjem svoje predodžbe projicira u njega.

Poglavlje "Bitak i Ništa" donosi Vetterovo promišljanje Heideggerova poimanja bitka i "ničega", što je tema mnogih njegovih spisa, seminara, prigodnih i sveučilišnih predavanja, i to prije svega u kontekstu razumijevanja nihilizma kao posljedice metafizičkog zaborava bitka, koji, prema njemu, najviše dolazi do izražaja u novovjekovnom apsolutiziranju subjekta i njegova objektivističkog poimanja znanosti i tehnike, koje iz vida gubi sve ono što nije stvar znanstvenog opredmećivanja i iskorištavanja onoga što jest. Pritom čovjek prestaje istinski misliti bitak, zbog čega još samo računa s bićem. U ovom kontekstu autor predstavlja značenje Heideggerova govora o ontologiji povijesti, odnosno o događanju, poslanju, povijesti bitka, nasuprot Hegelovoj filozofiji povijesti i njegovu spekulativnom tumačenju "ničega". Dakako da je ovdje nezaobilazan i Nietzscheov nihilizam i njegovo prevrednovanje svih vrijednosti za razliku od Heideggerova govora o identitetu, istosti bitka i "ničega", o ontološkoj razlici koja daje naslutiti opravdanost i govora o "temelju" i "bezdanu" kao modusima naslućivanja, a ne spoznavanja bitka kao takvoga.

Poglavlje "Događaj i bitak" iscrpno tematizira problematiku "obrata" u smislu bitka kao događanja koje podsjeća na vremenitost tubitka i na vrijeme kao smisao bitka. Tu se produbljuje i pitanje odnosa Heideggerovih glavnih djela *Bitka i vremena* i *Prinosna filozofija* u njihovoj misaonoj bliskosti i različitosti. Pritom do izražaja dolazi upitnost filozofije kao sustava i novost "pukotine" u filozofijskom mišljenju koje kao takvo ne može biti sustav, pogotovo ne dogmatski, iako svako mišljenje može i treba biti sustavno. Sve to naznačuje prijelaz u drugi i drukčiji način mišljenja koje treba biti obilježeno i siromaštvom i boli kao činjenicama tubitka, koje u sebi daje naslutiti naslijeđeni zaborav bitka i "prizvuk" njegova drukčijeg razumijevanja, pri čemu se može događati "doigravanje", prisjećanje na prošlost filozofijskog mišljenja, "skok" u novo i nepoznato, što će omogućiti njegovo "utemeljenje" za "buduće" mislioce, i to prije svega u smislu mišljenja "zadnjega Boga" kao mišljenje bitka iz njegova smisla, a ne iz smisla bića. Pritom valja napustiti mišljenje prostora i vremena u njihovom metafizičkom poimanju i otvoriti se mišljenju vremena i prostora kao "vrijeme-prostora" u njihovoj zagonetnosti, što u pitanje stavlja i novovjekovno instrumentalno i antropološko tumačenje tehnike i njezine biti kao pravlivosti svega što jest, poimanje tehnike kao "postavlja" i uočavanje opasnosti od neuviđanja njezine biti, a tu opasnost može uočiti i izbjeći

osobito ono mišljenje koje uvažava ljepotu bitka, koja se osobito pokazuje u različitim oblicima umjetnosti.

U poglavlju “Rad na bitku” Vetter promišlja Heideggerovu misao da se na bitku treba i može raditi, graditi. No, tu se ne radi o nekom novovjekovnom “pravljenu” svega pod svaku cijenu, nego o fenomenološkom uvidu da čovjek kao “bačen” u svijet u tom svijetu živi, radi, stanuje i tako ostvaruje svoje bivstvovanje, svoj bitak, pušta da mu se stvarnost pokazuje i u njezinoj neobičnosti i tajnovitosti, da mu se bitak nudi na različite načine, da osjeća njegovu blizinu i daljinu, koje nisu objekt nego stvar čovjekove smještenosti u četvorstvo neba i zemlje, smrtnika i besmrtnika. Time je on unatoč znanju i spoznavanju svega što jest otvoren za ono drukčije, za tajnovitost iznenađenja.

U zadnjem poglavlju prvog dijela pod naslovom “Kuća bitka” Vetter završava svoje iscrpno i sustavno predstavljanje Heideggerova mišljenja okrećući se njegovoj pomalo provokativnoj metafori o jeziku kao kući bitka. Pritom ovoj provokativnosti nastoji slomiti oštricu pokazujući da je bitna pretpostavka svakog mišljenja, iskušavanja, razumijevanja onoga što jest činjenica jezika, govora, kazivanja, riječi, za što su pretpostavke slušanje i šutnja, slušanje glasa tišine, da bi jezik mogao biti artikuliran i da bi njegova artikulacija mogla preći u kazivanje onoga što jest. Najintenzivniji pak oblici toga kazivanja su mišljenje i pjevanje, u njima se događa razgovor s onim što jest, koliko god ono bilo tajnovito i zagonetno. A na kraju ovoga poglavlja autor donosi kratke eksurse o Heideggerovu razumijevanju teologije, umjetnosti, filologije i znanosti o literaturi, kao i medicine, psihijatrije i psihoterapije, i to s jedne strane u kontekstu njegova odnosa prema prošlosti, a s druge strane u kontekstu novosti njegova mišljenja i utjecaja na nova razmišljanja i strujanja na ovim područjima.

Drugi dio ovog filozofijskog priručnika pod naslovom “Natuknice” donosi leksikon koji sadrži 240 bitnih pojmova iz Heideggerova mišljenja, od “Zapad” (*Abendland*) do “Između” (*Zwischen*). Pritom su srodne natuknice prigodimice obuhvaćene jednim člankom, i to zbog toga da bi leksikon bio što pregledniji. A mnoštvo upućivanja na različita mjesta u njemu omogućuje svestraniju orijentaciju i o Heideggerovu mišljenju i o njegovu predstavljanju od strane Vettera. Tome služi i sekundarna literatura koja je dodana natuknicama. Tako “Natuknice” s jedne strane olakšavaju čitanje i razumijevanje prvog dijela priručnika, a s druge strane na najjednostavniji mogući način preliminarno uvode u Heideggerov misaoni svijet.

U trećem dijelu pod naslovom “Činjenice” u tri poglavlja (A–C) autor donosi glavne biografske podatke o Heideggeru, o njegovu životu i djelovanju, “Biografske činjenice”, pa tako i njegov nesretni i nespreni odnos prema nacionalsocijalizmu, predstavlja sve što je relevantno u kontekstu izdavanja

njegovih spisa, bilo da se radi o “Sveukupnom izdanju”, ili o “Izabranim pojedinačnim tekstovima” koji još nisu objavljeni u “Sveukupnom izdanju”, te kazalo imena i glavne podatke o tim imenima, odnosno osobama s kojima je Heidegger na različite načine bio povezan.

Četvrti dio Vetterova djela, “Dodatci”, u dva poglavlja (A–B) donosi “Bibliografiju”, gdje se radi o popisu skraćenica koje se rabe u knjizi, o popisu bibliografija, priručnika, kazala i leksikona o Heideggeru i njegovu mišljenju, o popisu literature kojom se autor služio, o načinu citiranja Heideggerovih spisa u ovoj knjizi, a dodano je i “Stvarno kazalo prvom dijelu”, kazalo, dakle, koje se odnosi samo na “Pregled”.

Na kraju se može reći da je Vetterov priručnik najnoviji i najiscrpniji prikaz Heideggerova djela i mišljenja. Nedvojbeno je da on u svojoj raznolikosti, iscrpnosti i dubini predstavlja nezaobilaznu literaturu za svakoga tko se ozbiljno želi baviti ovom filozofijom, ali i filozofijom uopće.

Ivan Kordić

Institut za filozofiju
Ul. grada Vukovara 54
10000 Zagreb
ivan.kordic1@zg.htnet.hr